Lähettäjä: Määttänen Laura (OM) [mailto:laura.s.maattanen@om.fi]
Lähetetty: maanantai 12. helmikuuta 2018 15.08
Vastaanottaja: Tuokila Marja <Marja.Tuokila@eduskunta.fi>
Kopio: Leinonen Antti (OM) <antti.t.leinonen@om.fi>
Aihe: Äitiyslaki

Hei,

Aikaisempaan puhelinkeskusteluumme viitaten:

Äitiyslakia koskevan kansalaisaloitteen 2 §:ssä todetaan, että lapsen äiti on se, joka on synnyttänyt lapsen. Tämä on tavanomaisoikeudellinen periaate, joka ehdotetaan aloitteessa kirjattavaksi lakiin. Pykälän perusteluissa todetaan seuraavaa: ”Äitiyden toteaminen ei edellytä sitä, että lapsen synnyttänyt henkilö on sukupuoleltaan nainen. Sellaisissa harvoin esiintyvissä tilanteissa, joissa henkilön oikeudellinen sukupuoli on vahvistettu mieheksi, mutta hän on säilyttänyt anatomisen sukupuolensa mukaisen suvunjatkamiskyvyn naisena, on mahdollista, että lapsen synnyttänyt henkilö on oikeudelliselta sukupuoleltaan mies. Säännös mahdollistaa äitiyden toteamisen näissäkin tilanteissa.” Uuden isyyslain (11/2015) 3 §:n perusteluissa on puolestaan annettu tulkintaohje saman tyyppiseen tilanteeseen. Sen mukaan lapsen siittäneen henkilön isyyden vahvistaminen on mahdollista, vaikka hänen oikeudellinen sukupuolensa olisi vahvistettu naiseksi ennen lapsen syntymää.

Tilanteet, joissa oikeudelliselta sukupuoleltaan miespuolinen mutta anatomialtaan naispuolinen henkilö synnyttää, ovat todella harvinaisia – mutta mahdollisia. Oikeusministeriön tiedossa ei ole lapsen synnyttäneitä mieshenkilöitä. Lehdistö (mm. HS) on kuitenkin raportoinut 7. kuulla raskaana olevasta suomalaismiehestä joulukuussa 2017.

Nykytilanteessa äitiys määräytyy em. lakiin kirjaamattoman periaatteen perusteella siten kuin äitiyslakiin on kirjattu: lapsen äitinä pidettäisiin sitä, joka on synnyttänyt lapsen. Näin meneteltäisiin luultavasti myös silloin, kun se, joka synnyttää lapsen, on oikeudelliselta sukupuoleltaan mies. Äitiyslaki perusteluineen ei tuo tilanteeseen muutosta, mutta hälventää tulkinnanvaraisuutta. Jos lapsen synnyttävää henkilöä ei pidetä lapsen äitinä, lapsen synnyttävän henkilön ja hänen lapsensa välille ei synny oikeudellista suhdetta. Lapsen synnyttäneeseen mieheen ei nimittäin voitaisi soveltaa isyyslain säännöksiä, koska isyys ei voi isyyslain mukaan perustua synnyttämiseen vaan joko avioliittoon synnyttäjän kanssa (isyysolettama) tai isyyden tunnustamiseen. Jos poikettaisiin periaatteesta, jonka mukaan lapsen synnyttänyt henkilö on lapsen äiti, pahimmassa tapauksessa tämä voisi johtaa jopa siihen, että lapsella ei syntyessään ole lainkaan vanhempia. Tämä ei olisi lapsen edun mukaista.

Oikeusministeriö kiinnittää lisäksi huomiota aloitteen perusteluihin, joissa todetaan transsukupuolisten henkilöiden vanhemmuudesta seuraavaa: ”Esitykseen ei kuitenkaan sisälly ehdotusta transsukupuolisten henkilöiden vanhemmuudesta. Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteltu muutosesitystä transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annettuun lakiin (563/2002), jonka tarkoituksena on poistaa lisääntymiskyvyttömyys- ja naimattomuusvaatimus transsukupuolisten henkilöiden oikeudellisen sukupuolen vahvistamisedellytyksistä. Tarkoituksenmukaista on, että transsukupuolisten henkilöiden vanhemmuuteen liittyvät erityiskysymykset ratkaistaan tämän valmistelun yhteydessä.” Tämä kirjaus vastaa oikeusministeriön kantaa edelleen.

Toivottavasti tästä on apua valiokunnassa käytävässä keskustelussa.

Ystävällisin terveisin

Laura

Laura Määttänen
Lainsäädäntöneuvos / Lagstiftningsråd / Senior Adviser, Legislative Affairs
Oikeusministeriö / Justitieministeriet / Ministry of Justice, Finland
PL 25 / PB 25 / P.O. BOX 25
00023 Valtioneuvosto / 00023 Statsrådet / FI-00023 Government
puh. / tel. +358 (0)2951 50332, +358 (0)50 401 6016
laura.s.maattanen@om.fi